

Stari Koder počasi, glasno vznešeno: Moliva, žena!... Oče naš... kateri si v nebesih... posvečeno bodi tvoje... ime, pridi k nam tvoje kraljestvo... odpusti nam... (Lučica pred sveto podobo se gasi, zagrinjalo pada. Ves čas se čuje močni, pretresujoči glas starega Kodra.)

Konec.

NOČ. UTVA. TRST.

Tiha noč zemljo objemlje
ziblje v sanje jo sladké;
po gladini nebni plove
luna varno in molče.

Skoz vejeve polumračno
rahlo svit nje trepetá
kot ljubzen moja za-te
v dnu nesrečnega srca.

ZAVAROVANJE ZA STAROST IN OBNEMOGLOST. IVANKA.

Težko si je misliti krivičnejše družabne uredbe, kakor je današnja. Ves napredek, ki ga ustvarjajo končno le delavske roke, prinaša ugodnosti in koristi le kapitalistom in privilegiranim stanovom, delavcem pa ostaja komaj golo življenje. In ves sistem vladanja gre za tem, da se to krivično, vnebovpijoče razmerje ohrani in utrdi. Vladam so na skrbi vedno le ugodnosti in koristi privilegijancev, za delavske sloje pa, ki vendar edini omogočujejo, s svojimi rokami ustvarjajo vse te koristi, se vlade ne menijo ali pa le — prisiljene. In še tedaj le gledajo, kako bi za delavstvo čim manj storile.

Tak sistem vladanja je tudi naš avstrijski, kar najbolj spričuje okolnost, da v Avstriji še vedno nimamo zakona za zavarovanje delavcev za starost in one moglost ter preskrbo njih udov in sirot.

Pri nas za delavca še vedno obstoji alternativa: ali umri, ko ti ponehajo telesne moči, ali pa postani javni revež, katerega

se na občinske stroške, po odgonu pošlje v kraj, kjer ima domovinsko pravico. Ondi se mu pa prizna pravo, da si dan za dnem od hiše do hiše išče hrane in stanovanja. Ako je pa pristojen morda v kako mestno občino, pošlje se ga v javno ubožnico. V obeh slučajih je odvisen od javne miloščine.

Tako poniževalno, z uprav neznosnimi okoliščinami oteženo življenje čaka v Avstriji človeka, ki je vse svoje življenje delal v potu svojega obraza, čegar roke so bile pokrite s krvavimi žulji. Za vse neštete svoje uradnike, vojaške in civilne, skrbi država, da v starosti in onemoglosti ne ostanejo brez sredstev; izplačuje jim lepe penzije kot obresti njihovega dela, ki jim omogočujejo več ali manj prijetno in udobno odpočivanje od truda. Le za ubozega delavca, ki je istotako delal v občo korist, in to pod najtežjimi pogoji, nima avstrijska vlada nikakega priznanja in nikakega povračila v času starosti in onemoglosti. Le ubogemu delavcu od vsega njegovega ogromnega, težkega dela ne ostane drugega, nego brezmoč in pravica do miloščine. Vse to velja tudi za ženo delavko. Tudi ona je delala in trpela vse svoje življenje, a na starost jo čaka ista osoda, kakor moža.

Ženam raznih uradnikov se po smrti moževi daje večji ali manjši del zanj določene penzije, in tudi nedorasli otroci dobe svoj del, delavčevi ženi in njenim otrokom pa po moževi smrti ne ostane drugega, nego — domovinska pravica problematične vrednosti v tisti občini, kjer jo je imel mož, oziroma oče. Koliko koristi ima udova z otroci pričakovati od te domovinske pravice, si lahko mislimo, ako upoštevamo okolnost, da so občine same izvečine v denarnih stiskah, da jim navadno nedostaje denarja za najmanjše potrebe. Dovolj znano je tudi, kako se občine na vse kriplje branijo skrbeti sosebno za reveže, ki so bili že več let odsotni iz občine, kar predvsem velja za udove in otroke delavcev, ki so

največkrat docela nepoznani v moževem rojstnem kraju. Udova, ako je še količkaj pri močeh, ne more pričakovati zase sploh nikake podpore; a tudi za otroke se po dolgem obotavljanju komaj kaj stori. Koliko pretrpe delavske udove in sirote ob teh razmerah, vé le Bog.

Te razmere so sramotne za moderno državo, in sveta dolžnost vseh avstrijskih ljudskih zastopnikov je, da pritiskajo na vlado, da že skoro preštudira načrt za zavarovanje za starost in onemoglost delavcev ter preskrbo njih udov in sirot. Vlada naj se ozira na neštevilne peticije, ki so jih ji v tej zadevi predložili socijalni demokrati in ki so podpisane od mnogih občin, skoro vseh bolniških blagajn in od sto in sto tisočev ljudstva, pa naj čim preje predloži načrt zakona za zavarovanje za starost in onemoglost delavcev ter preskrbo njih udov in sirot. O tem naj se ne da voditi od sebične skrbi za svoj žep, marveč od spoznanja dolžnosti, katere ji do najbednejših ter najmarljiviših njenih podložnikov nalaga pravičnost ter zahteva kultura.

VSEUČILIŠČE V LJUBLJANI IN SLOVENSKO ŽENSTVO. IVANKA.

Borba za slovensko vseučilišče v Ljubljani se vrši že nad 50 let. Slovenci te borbe vsekako ne bijemo vedno z enakim navdušenjem in energijo, naše težnje niso vedno osredotočene v tej smeri, kar je pač umevno, ker se moramo za vsako najmanjšo mrvico katerihkoli pravic puliti z nenaklonjeno nam vlado in objestnimi, vladeželnimi sosedi. Ali borba za vseučilišče v Ljubljani je v našem političnem življenju vendar stalna točka, ki o vsaki ugodni priliki stopa v ospredje.

Tako je v najnovejši čas vprašanje ustanovitve slovenskega vseučilišča v Ljubljani z elementarno silo buknilo na dan ter potegnilo v svoj krog ne le vse Slo-

venstvo, marveč tudi brate Slovence to in onstran Litve. Povod je dal sam po sebi dovolj malenkosten dogodek. V Inomstu je namreč hotel neki docent predavati v italijanskem jeziku, ali nemški dijaki so proti temu tako energično demonstrirali, da so italijanska predavanja preprečili. Nato so sledile interpelacije v državnem zboru, in ves narodno-politični stroj avstrijskih Italijanov je začel delovati v tej zadevi. To je več ali manj samo po sebi umevno, in vprašanje slovenskega vseučilišča bi zgolj zbog tega najbrže ne bilo stopilo v tako važen štadij, kakor je današnji. Tu je odločevala pred vsem neka druga okolnost. Minister Hartel je namreč italijanski deputaciji brez vsega obotavljanja obljubil italijansko vseučilišče v Trstu, in to celo v kratki dobi treh let. To je seveda vznemirilo in ogorčilo vse slovenske duhove, pred vsem pa slov. akademično mladež, ki je potem nastopila za staro slovensko pravdo: za slovensko vseučilišče — s toliko premišljenostjo, s toli resnim navdušenjem in s toliko jedinstveno energijo, da je ne le v Slovencih, marveč v vseh slovanskih krogih Avstrije vzbudila najtoplejše simpatije in spoštovanje ter imponirala celo nasprotnikom. Demonstracije in shodi, ki so jih priredili ali povzročili slovenski akademiki v Gradcu, na Dunaju, v Pragi in Zagrebu, in katerih so se udeležili skoro polnoštevno akademiki vseh drugih slovanskih narodnosti ter mnogi odlični profesorji in poslanci, so bile res veličastne. Zasluga slovenskih akademikov je, da se je boj za vseučilišče v Ljubljani tako krepko in sistematično razvil v vsi slovenski javnosti. Prevažen pojav tega gibanja je tudi okolnost, da so slovanski akademiki jasno spoznali potrebo tesne mejsebojne organizacije ter počeli intenzivno delovati v tem zmislu.

Univerza v Ljubljani bi bila največjega pomena za razvoj slovenskega naroda, tako v kulturnem kakor v gospodarskem oziru.